

ЛЕКЦІЯ №6: «СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ: СОЦІАЛЬНІ ПІЛЬГИ ТА СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ

ПЛАН:

1. Поняття, ознаки та принципи здійснення соціального обслуговування. Форми та види соціального обслуговування. Соціально-побутова реабілітація, соціально-трудова реабілітація, соціально-культурне обслуговування, соціально-медичне обслуговування.
2. Органи, які здійснюють соціальне обслуговування. Платне і безоплатне соціальне обслуговування. Джерела фінансування соціального обслуговування.
3. Соціальні послуги безробітним: професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.
4. Соціальне обслуговування інвалідів: реабілітація медична; соціальна; професійна; транспортне обслуговування інвалідів; забезпечення інвалідів протезно-ортопедичними засобами. Санаторно-курортне обслуговування.
5. Система нестрахового соціального обслуговування. Соціальні послуги територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян.
6. Соціальне обслуговування дітей-сиріт.

При висвітленні першого питання присвяченого поняттю та ознакам соціальних пільг як виду соціального забезпечення та їх відмінності від соціального обслуговування слід зазначити, що соціальні пільги поділяються на: 1) житлово-комунальні (звільнення або зменшення плати за житло, комунальні послуги; першочергове або позачергове забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов; надання бюджетних кредитів та позик на індивідуальне житлове будівництво; безкоштовний ремонт жилих будинків (квартир), що перебувають у їх власності, або компенсація витрат на його проведення при виконанні власними силами відповідно до Положення про систему технічного

обслуговування, ремонту, реконструкції; безоплатна приватизація житла незалежно від розміру загальної площі); 2) медико-реабілітаційні (безоплатне або пільгове придбання ліків; безоплатне або пільгове санаторно-курортне лікування та виплата компенсації за невикористане право на пільгове санаторно-курортне лікування); 3) транспортні (право безкоштовного проїзду всіма видами пасажирського міського (комунального) та приміського транспорту); 4) соціально-побутові (право на безоплатне або пільгове встановлення телефонів; безоплатне або пільгове користування телефоном); 5) пенсійні (надбавки до трудової чи соціальної пенсії; зменшена вимога щодо необхідного трудового чи страхового стажу особи); б) соціально-трудова (право на позаконкурсне зарахування до вищих навчальних закладів при одержанні позитивних оцінок; право позачергового працевлаштування за спеціальністю; переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату та на працевлаштування у випадку ліквідації підприємства; підвищений розмір допомоги в разі тимчасової непрацездатності; використання щорічної відпустки у зручний для них час і т.п.).

Також необхідно здійснити диференціацію соціальних пільг, їх види, класифікацію соціальних пільг за суб'єктами та визначити основні категорії громадян, які мають соціальні пільги.

Основний нормативний акт, який необхідно використовувати при відповіді на питання про органи, які здійснюють соціальне обслуговування слід здійснити аналіз Закону України "Про соціальні послуги" від 19.06.2003 року, який визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Також, необхідно чітко вирізняти, що є платною та безоплатною послугою, які категорії послуг відносяться до платних чи безоплатних.

За чинним законодавством органами, що надають відповідні види соціального обслуговування, є державні та комунальні спеціалізовані підприємства, установи та заклади соціального обслуговування, підпорядковані центральним, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, юридичні особи,

які утворені відповідно до законодавства і не ставлять за мету одержання прибутку. Соціальне обслуговування може також надаватися фізичними особами.

Соціальне обслуговування застрахованим громадянам надається органами відповідних фондів загальнообов'язкового соціального страхування.

Що ж до незастрахованих громадян, а також тих випадків, коли соціальне обслуговування надається не у зв'язку із соціальним страхуванням, то його здійснюють відповідні державні та уповноважені державою органи.

Соціальне обслуговування переважно надається безоплатно. Хоча існують випадки, коли передбачається часткова або повна компенсація вартості наданих послуг.

Соціальне обслуговування фінансується, як правило, за рахунок коштів Державного та місцевого бюджетів. Однак такі види соціального обслуговування можуть надаватися також за рахунок коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, якщо особа, яка потребує соціального обслуговування, є застрахованою в системі загальнообов'язкового соціального страхування.

Основним органом, що здійснює надання соціальних послуг безробітним – державний центр зайнятості. При висвітленні даного питання, необхідно визначити його правовий статус, повноваження, цілі та завдання які на нього покладені. Окрім того, важливим є окреслення загальної ситуації, яка має місце на даний час у країні у зв'язку з належним виконанням чи невиконанням центром зайнятості покладених на нього функцій.

Чинне законодавство України гарантує соціальний захист громадян, які втратили роботу. Основними нормативно-правовими актами, що гарантують громадянам соціальний захист у сфері зайнятості є Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, закони України «Про зайнятість населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття».

Видами соціальних послуг є: професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у

тому числі в навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях; профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних; фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

Питання соціального обслуговування інвалідів головним чином регулюється Законом України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” від 21.03.1991 року, що визначає основи соціальної захищеності інвалідів в Україні і гарантує їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в економічній, політичній і соціальній сферах життя суспільства, створення необхідних умов, які дають можливість інвалідам ефективно реалізувати права та свободи людини і громадянина та вести повноцінний спосіб життя згідно з індивідуальними можливостями, здібностями і інтересами.

У системі соціального обслуговування як виду соціального забезпечення важлива роль належить соціальній реабілітації та адаптації інвалідів. Це відповідний комплекс заходів, спрямованих на відновлення здоров'я і здібностей інваліда та створення йому необхідних умов і рівних можливостей у всіх сферах життєдіяльності.

Основними видами реабілітаційних заходів для інвалідів є: медична, професійна, соціальна, фізична, психологічна, трудова реабілітація.

Основним документом, що визначає види, форми й обсяг реабілітаційних заходів, оптимальні строки їх здійснення та конкретних виконавців, є індивідуальна програма реабілітації інваліда, яка розробляється медико-соціальними експертними комісіями з урахуванням місцевих можливостей, соціально-економічних, географічних і національних особливостей.

Інваліди, пенсіонери й інші громадяни України, які мають право на безплатне забезпечення протезно-ортопедичними виробами відповідно до чинного законодавства, забезпечуються ними за рахунок коштів Державного бюджету та

Фонду України соціального захисту інвалідів через Промислове об'єднання «Укрпротез»

Працюючі інваліди і пенсіонери забезпечуються путівками за місцем роботи або за місцем обліку щодо санаторно-курортного лікування.

При відповіді питання про систему нестрахового соціального обслуговування, слід висвітлити, які елементи складають систему нестрахового соціального обслуговування. Необхідно визначитися з нормативно-правовою базою, колом державних та недержавних органів, що захищають права пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян.

Відповідно до наказу «Про затвердження типових положень (взірцевих) про територіальний центр соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян і про відділення соціальної допомоги вдома».

Територіальний центр соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян є спеціальною державною установою, що надає послуги пенсіонерам, інвалідам, одиноким непрацездатним громадянам та іншим соціально незахищеним громадянам вдома, в умовах стаціонарного, тимчасового та денного перебування, які спрямовані на підтримання їхньої життєдіяльності і соціальної активності.

До числа одиноких непрацездатних громадян відносяться громадяни, в тому числі подружжя, які не мають працездатних родичів, зобов'язаних за законом їх утримувати.

Відділеннями організується і проводиться комплекс соціально-оздоровчих заходів, соціально-психологічної, трудової реабілітації, консультацій лікарів та інших спеціалістів, організації дозвілля, спрямованих на підтримання життєдіяльності і соціальної активності пенсіонерів, інвалідів та одиноких непрацездатних громадян.

Соціальне обслуговування дітей-сиріт регулюється Законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005, що визначає правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей,

позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа, і є складовою частиною законодавства про охорону дитинства.

Заходи соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа гарантуються, забезпечуються та охороняються державою.

За умови втрати дитиною батьківського піклування відповідна служба у справах дітей зобов'язана протягом двох місяців підготувати комплект документів, який підтверджує набуття дитиною статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування.

Державні соціальні стандарти, нормативи споживання, нормативи забезпечення є однаковими для всіх дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа, незалежно від форми їх влаштування та утримання, і затверджуються відповідно до законодавства

При відповіді на питання про поняття та ознаки соціальних пільг як виду соціального забезпечення і їх відмінність від соціального обслуговування, перш за все, слід визначитися з терміном “соціальна пільга”, її основними ознаками та на цій основі виділити її відмінності від терміну “соціальна послуга”. Доцільним є виділення співвідношення понять “соціальна пільга” та “соціальна послуга” у системі соціального захисту.

Система соціальних пільг в Україні (у кількісному еквіваленті) є доволі розвиненою. Соціальна пільга – це законодавче звільнення (повне чи часткове) особи від виконання нею свого обов'язку або надання їй додаткових прав при настанні соціального ризику чи за наявності у такої особи значних заслуг перед державою, пов'язаних з певними публічними подіями.

Диференціація соціальних пільг, їх види у законодавстві здійснюється за суб'єктами, яким вони надаються.

Передбачено надання пільг: ветеранам війни; ветеранам праці; особам, які мають особливі заслуги перед державою; багатодітним сім'ям; особам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи; дітям-сиротам; реабілітованим особам, пенсіонерам, інвалідам, дітям-інвалідам та ін.

За терміном надання соціальні пільги можна класифікувати на: постійні, що надаються впродовж тривалого часу; тимчасові, що надають на певний обумовлений період. Окремо виділяють так звані надзвичайні пільги. Вони надаються у зв'язку з певними обставинами.

За ступенем персоніфікації соціальні пільги поділяють на одноособові (наприклад, пільга щодо оплати медикаментів, забезпечення санаторно-курортним лікуванням) та сімейні (пільга на оплату житлово-комунальних послуг). З огляду на періодичність виплати виділяють одноразові (забезпечення спецавтотранспортом) та щомісячні (оплата житла) пільги.

У даному питанні потребує висвітлення класифікація пільг, як науково-теоретична, так і нормативна. Визначення видів пільг, в тому числі висвітлення, які існують пільги за суб'єктами, а також які саме категорії громадян мають соціальні пільги.

Останнє питання передбачає необхідність розгляду видів соціальних пільг за змістом і тісно пов'язане з попереднім та є висвітленням видів соціальних пільг за своїм змістом. Необхідно охарактеризувати кожен з вищевизначених пільг, визначати підстави та порядок їх надання.